

Тема 5. Пасивні операції банків із залучення та запозичення коштів

- 1). Загальна характеристика капіталу комерційного банку.**
- 2). Регулятивний капітал банку та його характеристика.**
 - 2.1. Власний капітал та його функції.**
 - 2.2. Зобов'язання банку.**
 - 2.3. Регулятивний капітал банку.**
- 3). Нормативи капіталу.**

1). Загальна характеристика капіталу комерційного банку.

КАПІТАЛ БАНКУ (bank capital; capital of a bank) – кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебувають у користуванні банку. Слово «капітал» походить від лат. *capitalis* – головний.

Капітал банку - власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань (Закон України «Про банки і банківську діяльність»).

Законом визначено такі види капіталу банку:

- **капітал приписний** - сума грошових коштів у вільно конвертованій валюті, надана іноземним банком філії для її акредитації;
- **капітал статутний** - сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом;
- **капітал регулятивний** - сукупність основного та додаткового капіталів, складові яких визначаються Законом України «Про банки і банківську діяльність» та нормативно-правовими актами НБУ).

Управління капіталом комерційних банків – це діяльність банку, спрямована на оптимізації структури джерел та їх комбінацію у пасиві балансу.

У банківській практиці сьогодні визначено декілька методів управління внутрішнім і зовнішнім джерелами нарощування капіталу.

За першим методом основне джерело поповнення капіталу банку – його прибуток.

За другим методом зовнішнім джерелом залучення капіталу є емісія звичайних і привілейованих акцій.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

БАНКІВ – це сукупність методів, інструментів управління та регулятивних правил, що застосовуються суб'єктами у процесі управління і спрямовуються на забезпечення капіталізації банку в цілому.

Складові блоки механізму управління капіталом банку:

- 1) СУБ'ЄКТИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКІВ.**
- 2) ОБ'ЄКТ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ.**
- 3) ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКІВ, ЩО ОХОПЛЮЄ ТАКІ ЕЛЕМЕНТИ: (методи управління; інструменти управління).**

ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2015 р.	31 грудня 2014 р.
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	7	29 184	14 447
Заборгованість інших банків	8	3 365	13 321
Кредити та аванси клієнтам	9	189 314	159 173
Вбудовані похідні фінансові активи	28, 29	30 673	19 978
Інвестиції у дочірні компанії	11	435	435
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу		1 734	981
Інвестиційні цінні папери, що утримуються до погашення		216	142
Передоплата з поточного податку на прибуток		98	142
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	12	2 857	3 003
Інші фінансові активи		238	797
Інші активи		306	148
Необоротні активи, утримувані для продажу		191	246
ВСЬОГО АКТИВІВ		258 611	212 813
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ	13	27 079	18 357
Заборгованість перед іншими банками та іншими фінансовими організаціями	14	4 628	3 433
Кошти клієнтів	15	177 974	140 680
Власні боргові цінні папери та інші позикові кошти	16	9 271	8 111
Вбудовані похідні фінансові зобов'язання	28, 29	-	10 047
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		-	7
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	23	933	737
Резерви зобов'язань та відрахувань, інші фінансові та нефінансові зобов'язання	17	2 169	1 834
Субординований борг	18	9 047	5 110
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		231 101	188 316
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	19	21 257	18 101
Емісійний дохід	19	23	20
Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції	19	-	1 000
Резерв переоцінки приміщень		506	523
Резерв переоцінки інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу		1 421	805
Загальні резерви та інші фонди		1 448	1 445
Нерозподілений прибуток		2 855	2 603
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		27 510	24 497
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		258 611	212 813

Затверджено для випуску та підписано 22 липня 2016 року.

Ю. П. Пікуш
Генеральний Заступник Голови Правління

Л. І. Коротіна
Головний бухгалтер

2). Регулятивний капітал банку та його характеристика.

2.1. Власний капітал та його функції.

Власний капітал банку виконує такі функції:

- 1) захисну.**
- 2) оперативну.**
- 3) регулюючу.**

СКЛАДОВІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

- Акціонерний капітал**
- Емісійний дохід**
- Внески у капітал, отримані за випущені, але не зареєстровані нові акції**
- Резерв переоцінки приміщень**
- Резерв переоцінки інвестиційних цінних паперів для подальшого продажу**
- Загальні резерви та інші фонди**
- Нерозподілений прибуток**

2.2. Зобов'язання банку.

СКЛАДОВІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ:

- Заборгованість перед НБУ
- Заборгованість перед іншими банками та іншими фінансовими організаціями
- Кошти клієнтів
- Власні боргові цінні папери та інші позикові кошти
- Вбудовані похідні фінансові зобов'язання
- Поточне зобов'язання з податку на прибуток
- Вистрочене зобов'язання з податку на прибуток
- Резерви зобов'язань та відрахувань, Інші фінансові та нефінансові зобов'язання
- Субординований борг

У договорі банківського вкладу, зокрема, зазначаються:

- вид банківського вкладу;
- сума, що вноситься або перераховується на вкладний (депозитний) рахунок;
- строк зберігання коштів (за строковим вкладом);
- розмір і порядок сплати процентів або доходу в іншій формі, умови перегляду їх розміру, відповідальність сторін;
- умови дострокового розірвання договору;
- інші умови за погодженням сторін.

до 21,5%

украинская гривна

Готівка щомісяця (без права дострокового розторгнення)

"Платинум Банк"

Срок вклада: 3 місяця, 6 місяців, 1 рік, 1,5 роки

до 23%

украинская гривна

Вклад без права пополнения "Мисто Банк"

Срок вклада: от 1 до 3 месяцев, от 3 до 6 месяцев, от 6 до 12 месяцев, от 12 месяцев

до 22,5%

украинская гривна

Депозит зі щомісячною пролонгацією on-line "Диамант"

Срок вклада: от 1 до 3 месяцев

до 22%

украинская гривна

Депозит срочный online "БМ Банк"

Срок вклада: от 3 до 6 месяцев, от 6 до 12 месяцев, от 12 месяцев

до 21%

украинская гривна

Вклад с правом пополнения "Мисто Банк"

Срок вклада: от 1 до 3 месяцев, от 3 до 6 месяцев, от 6 до 12 месяцев, от 12 месяцев

до 2%

украинская гривна

До востребования "ВТБ Банк", ПАО

Срок вклада: бессрочный

до 2%

украинская гривна

Вклад на вимогу "Платинум Банк"

Срок вклада: 1 рік

до 2%

украинская гривна

Вклад на вимогу on-line "Платинум Банк"

Срок вклада: 1 рік

до 1%

украинская гривна

До востребования "ПриватБанк"

Срок вклада: от 12 месяцев

до 0,5%

украинская гривна

Депозит до востребования "Банк Восток"

Срок вклада: бессрочный

Депозитна політика банку — це процес управління депозитними — це процес управління депозитними операціями, що передбачає наявність комплексу стратегічних і тактичних заходів, які здійснюють комерційні банки з метою акумулювання тимчасово вільних грошових коштів клієнтів для створення власних кредитних ресурсів.

Для реалізації депозитної стратегії банку доцільно виділити такі методи:

- управління та реалізація депозитної програми шляхом корегування строків депозитних рахунків;**
- управління та реалізація депозитної програми з допомогою відсоткової ставки за депозитними рахунками;**
- розробка і продаж на основі депозитних операцій нових банківських продуктів;**
- конкурентна цінова політика банку на ринку депозитних продуктів.**

**Постанова Правління НБУ № 516 від
03.12.2003 р.**

**Положення про порядок
здійснення банками України
вкладних (депозитних)
операцій з юридичними і
фізичними особами
(Поточна редакція від 15.08.2015 р.)**

вклад (депозит) – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

ВКЛАДИ (ДЕПОЗИТИ) НА ВИМОГУ – це грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу (депозиту) на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку.

ВКЛАДИ (ДЕПОЗИТИ) СТРОКОВІ - це грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банку на визначений договором строк.

ВКЛАДНА (ДЕПОЗИТНА) ОПЕРАЦІЯ –

операція банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їх рахунки в банку на договірних засадах або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними (депозитними) сертифікатами

ОЩАДНИЙ (ДЕПОЗИТНИЙ) СЕРТИФІКАТ –

цінний папір, який підтверджує суму вкладу, унесеного в банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання зі спливом установленого строку суми вкладу та процентів, установлених сертифікатом, у банку, який його видав.

2.3. Регулятивний капітал банку.

ІНСТРУКЦІЯ « Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» (Постанова Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 року).

Розділ II. Регулятивний капітал банку

Регулятивний капітал банку - сукупність основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу.

Основний капітал (капітал 1-го рівня) складається з таких елементів:

- а) фактично сплачений зареєстрований статутний капітал;**
- б) додаткові внески акціонерів у статутний капітал;**
- в) фінансова допомога акціонерів банку;**
- г) прибуток, спрямований на збільшення статутного капіталу;**
- г) розкриті резерви;**
- д) загальний розмір основного капіталу визначається з урахуванням розміру очікуваних (можливих) збитків за невиконаними зобов'язаннями будь-якої фізичної чи юридичної особи як резидента, так і нерезидента, яка має з банком відносини фінансового характеру (далі - контрагент) та зменшується на суму:**
 - нематеріальних активів за мінусом суми зносу;
 - капітальних вкладень у нематеріальні активи;
 - збитків минулих років;
 - збитків поточного року;
 - збитків від операцій з акціонерами, що отримані після 04 червня 2016 року.

**Додатковий капітал (капітал 2-го рівня)
складається з таких елементів:**

- а) резерви під заборгованість за кредитними операціями (крім резервів за наданими банком фінансовими зобов'язаннями) та за операціями з розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках, яку віднесено до I (найвищої) категорії якості;**
- б) результат переоцінки основних засобів, що включався до суми регулятивного капіталу банків за станом на 31.12.2010;**
- в) результат поточного та звітного року (прибуток);**
- г) субординований борг, що враховується до капіталу (субординований капітал);**
- ґ) нерозподілений прибуток минулих років.**

Під час розрахунку загальної суми регулятивного капіталу загальний розмір додаткового капіталу не може бути більше ніж 100 відсотків основного капіталу.

Субординований борг - це звичайні не забезпечені банком боргові капітальні інструменти (складові елементи капіталу), які відповідно до договору не можуть бути взяті з банку раніше п'яти років, а у випадку банкрутства чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів.

Сума субординованого боргу, уключеного до капіталу, щорічно зменшується на 20 відсотків її первинного розміру протягом п'яти останніх років дії договору.

Субординований борг може включатися до капіталу банку після отримання дозволу НБУ.

Залучення коштів на умовах субординованого боргу з метою їх врахування до додаткового капіталу банку у вигляді позик, кредитів, депозитів юридичних осіб може здійснюватися **як шляхом укладення прямих договорів між банком-боржником та Інвестором, так і шляхом випуску банком-боржником облігацій.**

Клопотання про надання НБУ дозволу на врахування залучених коштів на умовах субординованого боргу до капіталу банку банк-боржник подає до структурного підрозділу НБУ, що здійснює нагляд за діяльністю банку-боржника.

Рішення про надання/скасування Дозволу приймає Комітет з питань нагляду із зазначенням конкретного строку дії Дозволу або його скасування.

У разі залучення коштів на умовах субординованого боргу шляхом випуску облігацій процентна ставка залишається незмінною протягом усього періоду обігу облігацій, визначеного в рішенні про випуск облігацій.

Капіталізація процентів за субординованим боргом не допускається.

Дострокове погашення субординованого боргу може відбуватися за умови фактичного збільшення банком-боржником основного капіталу за період врахування до капіталу банку субординованого боргу, який банк планує погасити Інвестору, на суму, не меншу, ніж цей субординований борг (з урахуванням амортизації в разі часткового погашення).

Облігації мають випускатися у бездокументарній формі та бути іменними, строковими і процентними та з обмеженим колом обігу (розміщення облігацій шляхом закритого продажу).

Якщо на умовах субординованого боргу кошти залучені строком на п'ять років, то сума субординованого боргу враховується до капіталу банку зі щорічним зменшенням розміру цих коштів на 20 відсотків на кінець кожного року за таким графіком:

Строк до закінчення дії угоди (договору)	Сума, що враховується до капіталу
Від 5 до 4 років	100%
Від 4 до 3 років	80%
Від 3 до 2 років	60%
Від 2 до 1 року	40%
Менше 1 року	20%

3). Нормативи капіталу

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію після 11 липня 2014 року, має становити 500 мільйонів гривень.

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію до 11 липня 2014 року, має становити:

- 120 мільйонів гривень - до 17 червня 2016 року;
- 200 мільйонів гривень - з 11 липня 2017 року;
- 300 мільйонів гривень - з 11 липня 2018 року;
- 400 мільйонів гривень - з 11 липня 2019 року;
- 450 мільйонів гривень - з 11 липня 2020 року;
- 500 мільйонів гривень - з 11 липня 2024 року.

**Норматив достатності (адекватності)
регулятивного капіталу (Н2)**

**Норматив достатності (адекватності)
регулятивного капіталу визначається як
співвідношення регулятивного капіталу до
сумарних активів і певних позабалансових
інструментів, зважених за ступенем
кредитного ризику після їх зменшення.**

**Нормативне значення нормативу Н2 діючих
банків має бути не менше ніж 10 відсотків.**

**Для банків, що розпочинають банківську
діяльність, цей норматив має становити:**

- протягом перших 12 місяців діяльності (з дня отримання ліцензії) - не менше 15 відсотків;**
- протягом наступних 12 місяців - не менше 12 відсотків;**
- надалі - не менше 10 відсотків.**

Норматив достатності основного капіталу (НЗ)

Норматив достатності основного капіталу (НЗ) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику (далі - загальний обсяг ризику).

Нормативне значення нормативу НЗ має бути не менше ніж 7 відсотків.

Банк формує буфери капіталу, а саме: буфер запасу (консервації) капіталу, контрциклічний буфер.

Банк формує буфер запасу (консервації) капіталу починаючи з:

- **01 січня 2020 року - у розмірі 0,625 відсотка;**
- **01 січня 2021 року - у розмірі 1,25 відсотка;**
- **01 січня 2022 року - у розмірі 1,875 відсотка;**
- **01 січня 2023 року - у розмірі 2,5 відсотка.**

Контрциклічний буфер капіталу розраховується від загального обсягу ризику в розмірі 0 - 2,5 відсотка.

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**